

Komentar in karta: 1/90

SLA V485 'jetika'

Mojca Horvat

1. Gradivo

Za pomen 'nalezljiva bolezen pljuč s kroglíčastimi tvorbami', knj. *jétika* (é), je tudi v narečjih najpogostejši leksem *jetika* (v T332, T351 z oznako mlajše ob starejšem leksemu *avscerunga*, v T387, T401 in T407 z oznako starejše ob novejšem *tuberkuloza*). Na dveh zemljepisno strnjenih območjih se pojavlja leksem *sušica* z naglasnima različicama *súšica* in *sušica* (v drugem zapisu v T049 z opombo, da gre za 'bolezen, ki povzroči hujšanje, tj. rak'), ki ju prekinja areal leksema *dera*. Na manjšem sklenjenem območju nastopa leksem *tuberkuloza* (v T020 z opombo, da se informatorji slovenske besede ne spomnijo več), ki se kot samostojno poimenovanje pojavi zemljepisno razpršeno še drugod, dvakrat pa je zapisana še kratična različica tega leksema *tebece*. Na stiku s sosednjimi jeziki so zemljepisno razpršeno zapisani leksemi *avscerunga*, *abcerunga*, *abcerung*, *dera*, *mančament* ter *tizi*. V precejšnjem številu točk je zapisan besednovrstno neustrezen leksem, tj. *jetičen*, *jetikav*, *tizik*, redko tudi opis npr. *bolan na pljučih*, *na pljučih ima* ali enkratna besedna zveza *baja na pljučih*.

2. Morfološka analiza

sušica < **suš-ic-a* ← **sux-ɔ* 'suh'

suhica < **sux-ic-a*

pljučnica < **plūt-ɔn-ic-a* ← *plūt-ɔn-ɔ* ← **plūt-a* 'pljuča'

vneta pljuča < **vɔn-ɛ-t-a-(j-a)* *plūt-a* < **vɔn-ɛ-ti* 'zgrabit, vzeti, ujeti' + **plūt-a* 'pljuča'

dera < *(*der*)-*a* ← štaj. nem. *Dörre* 'sušica' (ESSJ 1: 98)

der < *(*der*)-*∅* ← štaj. nem. *Dörre* 'sušica'

tuberkuloza < *(*tuberkuloz*)-*a* ← knj. sln. *tuberkoloza* ali knj. nem. *Tuberkulose*

tebece < *(*tebece*)-*∅* ← knj. sln. ali knj. nem. *TBC*, kratica za *tuberkuloza*;
iz gradiva ni razvidno, ali je beseda sklonljiva

avscerunga < *(*avscerung*)-*a* ← nem. *Auszehrung* 'hiranje, propadanje, sušica'

abcerunga < *(*abcerung*)-*a* ← nem. *Abzehrung* 'hiranje'

abcerung < *(*abcerung*)-*∅* ← nem. *Abzehrung* 'hiranje'

mančament < *(*mančament*)-*∅* ← furl. *manjament* 'nenadna slabost'

jetika < *(*jetik*)-*a* ← furl. *etic* 'jetika'

tizi < *(*tizi*)-*∅* ← it. *tisi* 'tuberkuloza, jetika, sušica'

astma < *(*astm*)-*a* ← knj. sln. *astma* ali knj. nem. *Asthma* 'naduha'

baja na pljučih < *(*baj*)-*a* na *plūt-ix-ɔ* ← madž. *baj* 'napaka, motnja, hiba'
(Mukič 2005: 9) **na* 'na' + **plūt-a* 'pljuča'

krvavi beteg < *kr̥v-av-ṽ-j-ṽ (*beteg*)-ṽ ← *kry, rod. ed. *kr̥v-e 'kri' + madž. *beteg* 'bolezen'

3. Posebnosti kartiranja

Z izogloso je označena naglasna različica *sušica*.

Kot enkratnici sta kartirana leksema *pljučnica* v T404 ter *tizi* v T062.

Kot enkratna besedna zveza je kartiran leksem *krvavi beteg* v T405.

Kot enkratna besedna zveza s *pljuč-* sta kartirana leksema *baja na pljučih* v T404 in *vneta pljuča* v T031.

Kot enkratnica s *suh-* je kartiran leksem *suhica* v T374.

Kot enkratnica z *der-* je kartiran leksem *der* v T005.

Kot opisno poimenovanje je kartiran odgovor *baja na pljučih* v T404.

Kot opis sta kartirana odgovora *na pljučih ima* v T010 in T398 ter *bolan na pljučih* v T106 in T413.

Kot pretvorbe s primitivi so kartirani odgovori *jetikav* v T084, T094, T095, T107, T124, T158, T161 in T162, *jetičen* v T169, T177, T252, T346 in T371 ter *tizik* T056, T060, T061 in T063.

Kot tretji ali nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *tuberkuloza* v T010, T326, T407, *tebece* v T029 in T035, *abcerunga* v T386 ter *astma* v T408.

4. Uporabljena dodatna literatura

Horvat 2007; Mukič 2005

5. Primerjaj

SLA: /; OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 6548; ASLEF: 1775; HJA: 1551